

ՄԱԿՐԱԼՈՒԲՐ

q̥nsuvuv:

Աղի ծակագրութիւն: Ուռւաց կայսերութիւն: Ուռասատանը զանուում է 54' 59' եւ 76' 59' զմա: Ապստիթեան եւ 55° 47'3 եւ 205 արեւելեան երկայնութեան մէջ՝ հաշուած Փերրոյից- Նրա ամենաընդպարձակ տարածութիւնը հիմքի հարա 4385 վերստ է: իսկ արեւելքից արեւմուտք 40,060 վերստ. ամբողջ սահմանագծի երկարութիւնն է 85000 վերստ, որ իւր ծաւալով նրապայից 2/3, անգամ մեծ է: Նա կազմում է 1,, մասը ամբողջ երկարագութ մակերեսութիւն ամբողջ ցամացից 1/, մասը ամբողջ 20659049 քառ. վերստ է:

Пришаштадт 18 градин (область) 77 кмінів (цукерня) 2 фабрики (отмінн.) від міністерства

Նահանգները եւ շքանները բաժանում են 792 գա-
լառների. քաղացների թիւը Տասնում է 1517-ի. ղղեակնե-
րի, չեսների եւ գիւղների թիւը 569,912. իսկ մասկեների
թիւը 121708780.

	Քառա վերաստ.	Բնակչութ.	Վեցամյակի ընդունակութ.
Նորովական Ռուսաստ.	4838652	87400000	49%
Սիբիր եւ Մ'ջջին Ասիա.	44236946	45580000	?
Կովկաս եւ Ասլք Կովկաս.	445254	7580000	17
Լեհաստան	444873	8242880	75
Փիլանդիայի մեծ իշխ.	528293	2505900	7
Իտալա եւ Բուլղարա	250000	2850000	11
Ժուվերզ (Ազովի Կասպից եւ Արալիսն)	478069	• • •	
		20639019	424708780

Ծրոպական Ռուսաստանի մէկ ընակչի վրայ գալիս
է ՀՀ4 դիմեատին Տող եւ 2,18 շետուերը (17/), փուտ՝
հաց: Ամբողջ Ռուսաց Կայսրութեան իւրաքանչիւր ընակչի
վրայ ընկնում է տարենը-դեղիք՝ 42 կուպէկ, շաքար՝ 8
ֆունտ, ծխախոտ՝ 4,14 ֆունտ, հարկեր 8 բուրդի 45 կուպէկ
ակտական պարտը 45 բուրդի 66 կ. Նամակները, վասա հըս-
ենդներից 1 բուրդի:

Ազգայնակութեան ցեղական քաժանումն հետեւեալն է:
1) Արիական ցեղ 88 ٪, այսինքն սլաւոններ $84\frac{1}{2}\%$. Հետով ցիններ $5\frac{1}{2}\%$, զերմանացիններ $4\frac{1}{2}\%$, յոններ. ռուսներներ $1\frac{1}{2}\%$; 2) Սերմանական ցեղ. Գրեաններ $5\frac{1}{2}\%$; 3) Ու ռալո-Ալտայեան ցեղ. Փիններ, Հասներ, զիբեաններ եւ այլ $4\frac{1}{2}\%$; 4) Թրքական ցեղներ $4\frac{1}{2}\%$.

Ազգաբնակութեան կրօնսերը. 1) Յունադաւաններ
33 : 2) Աղանդաւարներ 4°/: 3) Ստարօօքնեադցիներ 9°/:
4) Զանազան հերձուածողներ 4°/: 5) Լուսաւորչականներ
4°/: 6) Կաթողիկէններ 8°/: 7) Բողոքականներ 4°/: 8) Հը-
թեաններ 4°/: 9) Մահմետականներ 6°/: 10) Հեթանոններ
4°/:

Ազգային ակութեան դասակարգական կազմութիւնը. 1
Տնմական ազնուականներ 1, 1, 2) Անմական ազնուական
ներ 4, 1, 1, 2 Հոգեւորականներ 4), 2 Քաղաքացիք, գիւ
ղացիք 75/; 6) Զինուորականներ 5 /; 7) Օտար հպատակ
ներ 4 /; 8) Վերջիշեալ դասակարգերից դուրս գտնումեն
4 /; Տարուայ մէջ Ծովաստանուած ծնութեն մօն 5428844
մեռնում են մօն 5594544. իւրաքանչիւր տարուայ ազգային
կութեան ամենու = 4534500 (առանց Փիսիանոփաթ):

Ուսաց զօրք - բացի պահանո՞ւ և անկանո՞ւ զօրքի
պատերազմի ժամանակ հետեւած է. 4,125129 մարդ
(Հնագիտական 4,016189. Եղենացոյ 212701- Խմբիներային բա-

ժի՞ր 145374. Ժանդարմսեր 5,843 եւ այլն: Թնդանօթներ 5,624 եւ ծիեր 559064. Խաղաղ ժամանակը 877658 մարդ է 1742 թնդանօների հնտ: Զինուորական ծախսը Ռուսաստանում համուումէ 250 միլ. բուլզրւ: Ռուսաց Նաւատորմիու ունի 794 (զբահակիք Նաւեր 45. Կիսազգանակիք 45. շղենաւեր 296. առաջատարութիւն 58. Նաւահանգստների Նաւեր 568). Ազատ Նաւատորմին ընկերութիւնը (Դօքրօօլիոնան ֆլուու) ունի 8 արագընթաց Նաւ:

Այլ զանկից բար պատերը զարդարուած էին անվերջ՝, մետք լայնութեամբ կաւէ աղիսա շերտով, որ ծածկուած էր արծանագործի մններով։ Այլ աղիսաները միատեսակ եւ մեծ չեն, ամենամեծերը 25 սանտիմետր երկարութիւն եւ 12 սանտիմետր լայնութիւն ունին։ Աղիսաները զանազանոյն են. սեր, կարմիր, կապույտ եւ մամիչակագոյն։

Սրբանագրութիւնները այսպան մանր են, որ առանց խոշորացյացի անկարելի է կարողաւ: Ուստի Ենթադրում հն որ քարելացոց յայսնի էր ջորվ լցրած ապակէ զնտակի գործադրութիւնը մարմինները մեծացնելու համար:

Հախոսները ուստմասփրեցին այս գիտը եւ ընդունեցին, որ կա ասորական Թագաւորական զիւանն է եւ Աստվանուապալի (Սարտանապալ) որ Թագաւորում էք 660 - թ - 647 թ. Ք. Ա., կաւէ մատնեադարանն է: Լայեարդի հրամանով ծառաները՝ հաջար զանազան բովանդակութեամբ արձանագրերով աղիւսներ պոկեցին, որոնց մէջ Խօսուում է քերականութեան, պատմութեան, իրաւագիտութեան, ոից ցաբանութեան, բնագիտութեան, աստղաբաշխութեան և ցնադադարութեան մասին:

Ամէն մի աղիախն համար է դրած, այնպէս որ նման
է գրքի թերթերի: Աղիաները լօնդոն ուղարկուելոց յետոյ
այնտեղ եղած վերաստուգութիւնից երեւաց, որ պակաս են
Դրամց մի մասը բանուուըները գողաճալով ծախել են զանա-
զան նվրոպական թանգարանների:

Այսուամնային թագիրն ամբողջովին վերականգնուեցի, շնորհի գոտուած պատճենների:

Յայտնի ասորագէտ Սմիտին շատ ժամանակ չէ յաջողութեց վերականգնել 12 աղիսների ընագիրը, որ ամփոփում է իր մէջ համաշխարհային ջրհեղեղի մէջանկեալ պատութիւնը. բայց դրանից սա վերականգնեց մի անծնաւորութեան կենսագրութիւն, որի անունը դժբաղդաբար չէ կարելի որոշել, որովհետեւ գրուած է Շառովի Նշաններով: Բուն օքնակաների հոգինանը միշտ դժուար է որոշել, անշուշտ մեր դարուց XVII դար առաջ եղած պիտի լինի, ուրեմն այս կատէ գորադարանը ամենահին գրադարանն է ամբողջ աշխարհում:

3. Служебные

Տ ո լ ս տ ո յ ի ն ո ր գ ր ո ւ ա ծ ք ը : Մ ո ս կ ո ւ ա յ ի
• Ռ ո ւ ս ա ց Գ ր ա կ ա ն ո ւ թ ե ա ն ս ի բ ո լ ն ե ր ի ը ն կ ե ր ո ւ թ ի մ ը . ն ո ր ե ր ս
հ ա տ ա ր ա կ ե լ է մ ի շ ա տ ն ե տ ա գ ր օ ր ա կ ա ն ժ ո ղ ո վ ա ծ ու . Պ ո չ ի ն
վ ե ր մ ա գ ր ո վ : Ժ ո ղ ո վ ա ծ ուն պ ա ր ո ւ ն ա կ ո ւ մ է ի կ ր մ է լ Ռ ո ւ ս ա
մ ն ս ա ր ն ս ի ծ գ ր ա գ է տ ն ե ր ի ը ն կ ե ր ո ւ թ ե ա ն ա ն դ ա ս ն ե ր ի գ ր ո
ո ւ ա ծ օ ն ե ր ը վ ի պ ա կ ա ն , պ ա տ մ ա կ ա ն ե ւ ք ն ա կ ա ն բ ո վ ա ն դ ա
կ ո ւ թ ե ա մ բ : Ժ ո ղ ո վ ա ծ ուն խ մ բ ա գ ր ե լ է Մ ո ս կ ո ւ ա յ ի յ ա յ ս ն ի
Մ օ լ ի շ ո ւ ա ր ա ն Ա լ է կ ա . ն ի կ . Վ ե ս ե լ ո վ ս կ ի ս : Ա յ ս տ ե ր մ ն ս ն գ ր ո
ս ո ւ մ ե ն ք ի մ է շ ի ա յ լ ո ց ։ Կ ո մ ս լ է ւ ե լ Տ ո ւ ս տ ո յ ի մ ի ն ո ր գ ր ո
ո ւ ա ծ օ ։ Ե ր ե ր ա պ ա կ ո ւ ն ե ր ո վ : Ա յ ս ա տ ա կ ն ե ր ո վ յ ա յ ս ն ի չ ե ն ի ս ն ա
կ ը ո ւ զ ո ւ մ է պ ա տ ա ս ի ս ն ե լ ի կ ր գ ր ա կ ա ն ա կ ա ն փ ի լ ս տ փ ա յ ա
կ ա ն կ ա ր ծ ի ք ն ե ր ի հ ա կ ա ո ւ ա կ ո ր դ ն ե ր ի ե ւ ց ո յ ց տ ա լ ի ք դ ա ւ ա

սամպը ամսպէս, ինչպէս որ է, եւ ոչ ինչպէս այդ բացադրում
նրա հակառակողները:

— Պրօ օֆ. Պարուսի նամակները:
յաշատոր Արվեստի անուան հնտ կապուած պրօֆ.
պարուտի նամակները, լոյս նն տեսել, Deutsche Revue[—] համաթներում: Այդ նամակները Աղջքանդը Ա. Ռուսաց
կայսեր ուղղաւած նամակներ են: Նրանցից երեւում է, որ
Կայսրը շատ մօտ է եղել Պարուտին եւ շատ անգամ նեղ հան-
գամանցներում դիմել է նրա խորհրդին: Խոկ պատմութիւնը
ցոյց է տալիս. որ Աղջքանդը ոչ միայն հարցում էր
խնդիրից արօքէսօրի խորհուրդները, այլ եւ հետեւում էր նո-
րանց: Խորհուրդ երկու օրինակ. Աղջքանդը Ա-ը նորդի իւր
լուսաւորուած դաստիարակների եւ գլամուրապէս շնորհի
լահուափի, գնդեցիկ ծրագիրներով էր ան բարձրացել: Այն
ծրագիրներից գլամուրն Ռուսաստանում սահմանադրու-
թիւն մոցնեն էր: Սական սահմանադրութեան հակառա-
կորդները կարողացան նրա վերայ այնպէս ազդել, որ նա
վերջապէս հրաժարուեց իւր այդ դիտաւորութիւնից:

Պարուտի մի նամակից երեւում է, որ նա սկզբունքով հա-
կառակ շմինելով սահմանադրութեան, այնու ամենայնի խնդրում է, համորում է կայսեր չանել այդ քայլը եւ չդրամարուի
իւր անսաման իշխանութիւնից: Մի ուրիշ օրինակ. Սակառն-
ութիւն Աղջքանդի շտաղանդաւոր գործակիցներից մէկը
բազմաթիւ թշնամիներ ունէր, որոնց կարողացան բարել
նրա վերայ այնպիսի մեղադրանցներ, որ կայսրը ստիպուած
էր նրան մահու դատապարտել: Բայց այդ վեճուը տալուց
առաջ նա հարցում է Պարուտի կարծիքը: Սա խորհուրդ է
տալիս կայսեր շդատապարտել Սակառնակուն մահու, առանց
գործ լաւ մննելու: Խոկ որովհնեւ այդ ժամանակ կայսրը
զրադրուած էր նապաօւոնի արշաւանցներից գործով, ուստի
Պարուտը խորհուրդ է տալիս առ այժմ միայն աքսոր ու-
ղարկել Սակառնակուն, իսկ յետոյ՝ գործը քննել որպէս
հարկն է: Կայսրն այնպէս էլ անում է եւ Սակառնակին ա-
զատուում է մահից: Եայտնի է, որ նիկողապոս կայսեր ժա-
մանակ Սակառնակին եւ բերուեց աքսորից եւ Ռուսաց
օրէցներից ժողովնելու գործում մնջ դեր խաղաց:

ածնի և Մայր Աթոռի մէջ, պէտք է անշուշտ մի
նիւթական արտայայտութիւն ունենայ: Հնագոյն ար-
տայայտութիւնների ձեւերն դադարել են արդէն, այս
խոստովանումնենք մենք ցաւ ի սիրու: Հայ հաւա-
տացեալների խմբերն այլ ևս չեն դիմում գէպի
Այրարատ, գէպի Վաղարշապատու կաթուղիկէն,
գէպի Մայր Աթոռը: Ուխտաւորների անլնդ-
հատ շղթաները, որ ձգւում էին աշխարհիս չորս
կողմերից գէպի Լուսաւորչի Գահը, կտրուել են և
այլ ևս հայ հեռաւոր քրիստոնեան իւր շրթունք-
ներով չէ մերձնում նուիրական սրբութիւններին: Ցաւալի է այս տիսուր փաստի գոյութիւնը, բայց
մենք չենք կարող աչքներս փակել, ըլ տեսնել ու
չարձանագրել այդ:

Թթէ աչքաբաց լինել ցանկանք և տեսնենք
թէ ի՞նչպիսի ջերմեռանգութեամբ այսօր միւս քը-
րիստոնեանները ուխտագնաց են լինում գէպի իրենց
նուիրական վայրերը: այն ժամանակ միայն կը հաս-
կանանք մեր անտարբերութիւնը:

Ոչ մի փաստ, ոչ մի առարկութիւն և ոչ մի
պատճառ կարող չէ արդարացնել մեր այս ընթաց-
քը և եթէ մէկը փորձէ այդպիսի պատճառաբա-
նութիւններով արդարացնել այդ անտարբերութիւ-
նը, չենք գանդաղիլ հին և թշուառութեան դարե-
րից առնուած օրինակներով նրան համոզել, որ սը-
խալ է մեր այժմեան վարմունքն ու կորսամբեր:
Բայց այս առթիւ գեռ շատ պիտի զբաղեցնէ «Արա-
րատ»-ն իւր ընթերցողներին:

Հետաքրքրութիւնը մեր կեանքի խմանն է, ոչ
մի գործ մարդս առանց հետաքրքրութեան չէ ա-
նում: ուստի հայ եկեղեցականութեան ձիգը պիտի
լինի հետաքրքրութեան շնորհիւ հեռաւոր եղբայր-
ներին շղթայել:

Առանց Ճանաչողութեան չը կայ հետաքրքրու-
թիւն. հայ ազգը պէտք է Ճանաչէ, պէտք է գիտե-
նայ իւր եկեղեցու վիճակը, որ հետաքրքրուի նը-
րանով Սակայն ո՞վ պիտի տայ այդ ծանօթութիւնը,
ո՞վ և ի՞նչպէս պիտի նպաստէ, որ հայ եկեղեցու
արդի վիճակի ուղիղ և ձիշտ Ճանաչողութիւնը ընդ-
հանրանայ: ո՞չ ապաքէն հայ եկեղեցականութիւնը և
նրա բերան «Արարատ»-ը: Հայ ժողովուրդն իրա-
ւունք ունի պահանջելու, որ «Արարատ»-ը ստոյդ և
անլնդհատ տեղեկութիւններ տայ հայ եկեղեցու
հեռաւոր և մերձաւոր կեանքից, որ նա պատկե-
րացնէ մեր ազգային և եկեղեցական կեանքը կա-
տարելապէս: Միմիայն այդպիսի Ճանաչողութեամբ
կապուած կը լինին ցրուած հայ եկեղեցիք և կը հե-
տաքրքրութիւն միմեանց վիճակով իսկ այդ հետաքրք-
րութիւնից կը ծագէ այն բարերար աջակցութիւնը,
որից զուրկ ենք մենք այսօր:

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

Հ Ր Ա Ւ Է Բ:

«Արարատի» բաժիններից մէկը, որ ցարդ ան-
խընամ էր թողուած, նոր խմբագրութիւնս ճոխաց-
նել կամենալով՝ առանձին հոգատարութեամբ դիմու-
ց մեր եկեղեցական պաշտօնեաններին և նրանց օժան-
դակութիւնը խնդրեց. սակայն այդ խնդրը ցարդ
անհկատելի մնաց և այդ մասին հարկ կայ մի առան-
ձին հրաւերի:

Այսօր այդ հրաւերը կարդում ենք մենք բո-
վանդակ հայ եկեղեցականութեան և մի քանի խօս-
քով յիշեցնում մեր խնդրի կարելորութիւնը:

Այն անքակտելի բարոյական կապը, որ կայ հայ
ժողովրդի և նրա մեծագոյն սրբավայրի, Ս. Էջմի-